

Republica Moldova

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

HOTĂRÂRE

PENTRU CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII

Decretelor Președintelui Republicii Moldova

nr. 534-VII din 8 martie 2013 privind demisia Guvernului, în partea ce ține de menținerea în funcție a Prim-ministrului-demis prin moțiune de cenzură (pentru suspiciuni de corupție) din data de 8 martie 2013 până la formarea noului guvern, și

nr. 584-VII din 10 aprilie 2013 privind desemnarea candidatului pentru funcția de Prim-ministru

(Sesizarea nr. 10a/2013)

CHIȘINĂU

22 aprilie 2013

În numele Republicii Moldova,
Curtea Constituțională, statuând în componența:

DI Alexandru TĂNASE, *președinte*,
DI Aurel BĂIEȘU,
DI Igor DOLEA,
DI Tudor PANȚÎRU,
DI Victor POPA,
DI Petru RAILEAN, *judecători*,
cu participarea dlui Eugen Osipov, *grefier*,

Având în vedere sesizarea depusă la 11 aprilie 2013,
înregistrată la aceeași dată,
Examinând sesizarea în ședință plenară publică,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,

Pronunță următoarea hotărâre:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află sesizarea depusă la Curtea Constituțională în data de 11 aprilie 2013, în temeiul articolelor 25 alin. (1) lit. g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și 38 alin. (1) lit. g) din Codul jurisdicției constituționale de către deputații Mihai Ghimpu, Valeriu Munteanu, Ion Hadârcă, Corina Fusu, Boris Vieru, Gheorghe Brega, Vadim Cojocaru, Oleg Bodrug, privind interpretarea articolelor 98, 100, 101, 103, 106 din Constituție, care reglementează demisia Guvernului în urma exprimării votului de neîncredere (adoptării unei moțiuni de cenzură) de către Parlament.

2. Autorii sesizării au solicitat Curții Constituționale ca prin interpretarea articolelor 98, 100, 101, 103, 106 din Constituție să se explice dacă:

„(1) Prim-ministrul unui Guvern demis prin moțiune de cenzură, adoptată în urma neîncrederii acordate de Parlament pentru acuzații de corupție, depășire a atribuțiilor de serviciu și trafic de influență, este în drept să exercite în continuare mandatul de Prim-ministru până la depunerea jurământului de către membrii noului Guvern, ori Președintele Republicii Moldova este obligat să desemneze prin decret un alt prim-ministru interimar, din rândul membrilor Guvernului demisionat;

(2) La desemnarea de către Președintele Republicii Moldova a Prim-ministrului interimar din membrii Guvernului demisionat, consultarea fracțiunilor parlamentare în privința candidaturii ce urmează a fi desemnată din rândul membrilor Guvernului demis este obligatorie sau desemnarea, după caz, a Prim-ministrului interimar este un drept discreționar al Președintelui Republicii Moldova.”

3. Prin decizia Curții Constituționale din 12 aprilie 2013, sesizarea a fost declarată admisibilă, fără a prejudicia fondul cauzei.

4. Ulterior, în temeiul articolului 31 alin. (3) din Codul jurisdicției constituționale, autorii sesizării au suplimentat temeiul și obiectul sesizării, solicitând Curții să exercite controlul constituționalității Decretelor Președintelui Republicii Moldova nr. 534-VII din 8 martie 2013 și nr. 584-VII din 10 aprilie 2013, prin prisma respectării principiilor statului de drept, consacrat de articolul 1 alin. (3) din Constituție.

5. În procesul pregătirii examinării sesizării, Curtea Constituțională a solicitat opiniile Președintelui Republicii Moldova, Parlamentului și Guvernului.

6. În ședința plenară publică a Curții, sesizarea a fost susținută de către dnii Mihai Ghimpu, Valeriu Munteanu și Gheorghe Brega, deputați în Parlament. Parlamentul a fost reprezentat de către dl Ion Creangă, șeful Direcției generale juridice a Secretariatului Parlamentului. Președintele Republicii Moldova a fost reprezentat de către dnii Ion Păduraru, Secretar general, și Alexandru Ohotnicov, șef al Direcției generale drept a Aparatului Președintelui Republicii Moldova. Guvernul a fost reprezentat de către dl Oleg Efrim, ministru al justiției.

ÎN FAPT

7. Prin Hotărârea nr. 28 din 5 martie 2013, Parlamentul și-a exprimat votul de neîncredere (moțiune de cenzură) pentru Guvernul Republicii Moldova, condus de către Prim-ministrul Vladimir Filat. Neîncrederea față de Guvern a fost exprimată, în principal, în baza suspiciunilor de corupție și a altor fapte conexe.

8. La 8 martie 2013, Prim-ministrul Vladimir Filat a prezentat Președintelui Republicii Moldova demisia Guvernului.

9. În aceeași zi, Președintele a semnat Decretul nr. 534-VII, prin care a acceptat demisia Guvernului. Prin același Decret, șeful statului a dispus ca Guvernul demisionar să îndeplinească numai funcțiile de administrare a treburilor publice până la depunerea jurământului de către membrii noului Guvern.

10. Prin Decretul nr. 584-VII din 10 aprilie 2013, Președintele Republicii Moldova l-a desemnat pe Vladimir Filat în calitate de candidat pentru funcția de Prim-ministru și l-a autorizat să întocmească programul de activitate și lista Guvernului, prezentându-le Parlamentului spre examinare.

LEGISLAȚIA PERTINENTĂ

A. Legislația națională

11. Prevederile relevante ale Constituției (M.O. nr. 1/1, 1994) sunt următoarele:

Preambul

„[...] CONSIDERÂND **statul de drept**, pacea civică, democrația, demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic valori supreme [...]”

Articolul 1

Statul Republica Moldova

„(3) Republica Moldova este un **stat de drept**, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate.”

Articolul 7

Constituția, Lege Supremă

Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nici o lege și **nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică.**

Articolul 56

Devotamentul față de țară

„ (2) Cetățenii cărora le sînt încredințate **funcții publice** [...] **răspund de îndeplinirea cu credință a obligațiilor ce le revin** [...]”

Articolul 96

Rolul

„(1) Guvernul asigură realizarea politicii interne și externe a statului și exercită conducerea generală a administrației publice.

(2) În exercitarea atribuțiilor, Guvernul se conduce de programul său de activitate, acceptat de Parlament.”

Articolul 97

Structura

„Guvernul este alcătuit din Prim-ministru, prim-viceprim-ministru, viceprim-miniștri, miniștri și alți membri stabiliți prin lege organică.”

Articolul 98

Învestitura

„(1) După consultarea fracțiunilor parlamentare, Președintele Republicii Moldova desemnează un candidat pentru funcția de Prim-ministru.

(2) Candidatul pentru funcția de Prim-ministru va cere, în termen de 15 zile de la desemnare, votul de încredere al Parlamentului asupra programului de activitate și a întregii liste a Guvernului.

(3) Programul de activitate și lista Guvernului se dezbate în ședința Parlamentului. Acesta acordă încredere Guvernului cu votul majorității deputaților aleși.

(4) În baza votului de încredere acordat de Parlament, Președintele Republicii Moldova numește Guvernul.

(5) Guvernul își exercită atribuțiile din ziua depunerii jurământului de către membrii lui în fața Președintelui Republicii Moldova.

(6) În caz de remaniere guvernamentală sau de vacanță a funcției, Președintele Republicii Moldova revocă și numește, la propunerea Prim-ministrului, pe unii membri ai Guvernului.”

Articolul 100

Încetarea funcției de membru al Guvernului

„Funcția de membru al Guvernului încetează în caz de demisie, de revocare, de **incompatibilitate** sau de deces.”

Articolul 101

Prim-ministrul

„(1) Prim-ministrul conduce Guvernul și coordonează activitatea membrilor acestuia, respectând atribuțiile ce le revin.

(2) În cazul **imposibilității** Prim-ministrului de a-și exercita atribuțiile sau în cazul decesului acestuia, Președintele Republicii Moldova va desemna un **alt membru al Guvernului ca Prim-ministru interimar până la formarea noului Guvern**.

Interimatul pe perioada imposibilității exercitării atribuțiilor încetează, dacă Prim-ministrul își reia activitatea în Guvern.

(3) În cazul demisiei Prim-ministrului, demisionează întregul Guvern.”

Articolul 103

Încetarea mandatului

„(1) Guvernul își exercită mandatul până la data validării alegerilor pentru un nou Parlament.

(2) Guvernul, în cazul exprimării votului de neîncredere de către Parlament, al demisiei Prim-ministrului sau în condițiile alineatului (1), îndeplinește numai funcțiile de administrare a treburilor publice, până la depunerea jurământului de către membrii noului Guvern.”

Articolul 106

Exprimarea neîncrederii

„(1) Parlamentul, la propunerea a cel puțin o pătrime din deputați, își poate exprima neîncrederea în Guvern, cu votul majorității deputaților.

(2) Inițiativa de exprimare a neîncrederii se examinează după 3 zile de la data prezentării în Parlament.”

B. Acte ale unor organizații internaționale al căror membru este Republica Moldova, dar și ale Uniunii Europene (al cărui membru tinde să devină)

12. Prevederile relevante ale Statutului Consiliului Europei, semnat la Londra la 5 mai 1949 și ratificat de Republica Moldova prin Hotărârea Parlamentului nr. 522 din 12 iulie 1995, M.O. nr. 041, 1995, sunt următoarele:

„[...] atașamentul lor pentru valorile spirituale și morale care sunt moștenirea comună a popoarelor lor și sursa reală a libertății individuale, **libertății politice și a statului de drept, principii care formează baza oricărei democrații autentice** [...]”

13. Prevederile relevante ale Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, amendată prin protocoalele adiționale la această convenție, încheiată la Roma la 4 noiembrie 1950 și ratificată de Republica Moldova prin Hotărârea Parlamentului nr. 1298-XIII din 24 iulie 1997, M.O. nr. 54-55/502, 1997, în continuare – “*Convenția Europeană*”, sunt următoarele:

„[n.r.-Preambul] guverne ale statelor europene *animate de același spirit și având un patrimoniu comun de idealuri și de tradiții politice*, de respect al libertății și de *preeminență a dreptului* [...]”

14. Prevederile relevante ale Rezoluției Comisiei ONU pentru Drepturile Omului 32/2005 privind democrația și statul de drept sunt următoarele:

„8. Reamintește că **interdependența** dintre o democrație funcțională, instituții responsabile și puternice și **statul de drept efectiv este esențială pentru un guvern legitim și eficient**. [...]

11. Reamintește faptul că democratizarea poate fi un proces fragil și că **statul de drept** și respectarea drepturilor omului sunt esențiale pentru stabilitatea societăților democratice; [...]

12. Reamintește că statele sunt garanți ai democrației, ai drepturilor omului și ai statului de drept și poartă responsabilitatea pentru punerea lor în aplicare pe deplin; [...]

14. Invită statele membre să facă eforturi continue pentru a consolida **statul de drept** și promovarea democrației prin: [...]

b) **garantarea că nici o instituție sau persoană publică sau privată nu este mai presus de lege**, asigurându-se că: [...]

(iii) **toți agenții guvernamentali, indiferent de pozițiile lor, sunt imediat și pe deplin trași la răspundere** pentru orice încălcare a legii pe care o comit; [...]

(vi) strategiile și măsurile anticorupție cuprinzătoare sunt în mod adecvat dezvoltate și aplicate pentru a menține independența și imparțialitatea sistemului judiciar, precum și pentru a asigura **responsabilizarea membrilor sistemelor judiciar, legislativ și executiv**. [...]"

15. Prevederile relevante ale Rezoluției Adunării Parlamentare a Consiliului Europei nr. 1594 (2007) privind „principiul statului de drept” sunt următoarele:

„[...] „**stat de drept**”, conceput de către națiunile europene ca o valoare comună și principiu fundamental [...]"

16. Prevederile relevante ale Deciziei Consiliului Ministerial al OSCE nr.7/08 privind consolidarea statului de drept în spațiul OSCE sunt următoarele:

„[...] Reafirmând angajamentele statelor participante la OSCE pentru **statul de drept** [...]"

[...] Reafirmând necesitatea aderării universale pentru implementarea **statului de drept**, atât la nivel național, cât și internațional [...]"

Subliniind importanța pe care o acordă drepturilor omului, **statului de drept** și democrației, care sunt interconectate și se consolidează reciproc [...]"

Subliniind, de asemenea, importanța **statului de drept** ca o chestiune trans-dimensională pentru a asigura respectarea drepturilor omului și a democrației, a securității și a stabilității, a bunei guvernări, a relațiilor economice și comerciale reciproce, de securitate a investițiilor și a unui climat de afaceri favorabil, precum și rolul său în lupta împotriva corupției [...], care servesc astfel ca bază pentru dezvoltarea politică, economică, socială și de mediu în statele participante [...]"

Invită statele participante la OSCE să-și onoreze obligațiile care decurg din dreptul internațional și să respecte angajamentele OSCE în ceea ce privește **statul de drept**, atât la nivel internațional, cât și național, inclusiv în toate aspectele legate de legislația lor, administrație și justiție; [...]"

Încurajează statele participante [...] să continue și să sporească eforturile [...] să consolideze statul de drept, *inter alia*, în următoarele domenii: [...]"

- [...] **responsabilității instituțiilor de stat și a persoanelor oficiale, a respectării statului de drept în administrația publică**, [...]"

- [...] **rolului curților constituționale ca instrument pentru asigurarea respectării în toate instituțiile de stat a principiilor statului de drept, democrației și drepturilor omului.** [...]"

17. Prevederile relevante ale Preambulului Tratatului privind Uniunea Europeană, versiunea consolidată, sunt următoarele:

„[...] CONFIRMÂND atașamentul [statelor] față de principiile libertății, democrației și respectării drepturilor omului și libertăților fundamentale, precum și ale **statului de drept** [...]"

18. Prevederile relevante ale Convenției Organizației Națiunilor Unite împotriva corupției, adoptată la New York la 31 octombrie 2003 și ratificată de Republica Moldova prin Legea nr. 158-XVI din 6 iulie 2007, M.O. nr. 103-106/451, 2007, sunt următoarele:

„[Preambul] **preocupate de gravitatea problemelor pe care le creează corupția și de amenințarea pe care aceasta o constituie pentru stabilitatea și siguranța societăților, subminând instituțiile și valorile democratice, valorile etice și justiția, și compromițând dezvoltarea durabilă și statul de drept** [...]"

având în egală măsură conștiința principiilor buneii gestiuni a afacerilor publice și a bunurilor publice, al echității, al responsabilității și al egalității în fața legii, precum și al necesității **păstrării integrității și favorizării unei culturi de refuz al corupției** [...]"

19. Prevederile relevante ale Convenției penale privind corupția a Consiliului Europei, adoptată la Strasbourg la 27 ianuarie 1999 și ratificată de Republica Moldova prin Legea nr. 428 din 30 octombrie 2003, M.O. nr. 229/918, 2003, sunt următoarele:

„[Preambul] **Corupția constituie o amenințare pentru democrație, preeminența dreptului și drepturile omului, subminează principiile de bună administrare, echitate și justiție socială, denaturează concurența, împiedică dezvoltarea economică și pune în pericol stabilitatea instituțiilor democratice și bazele morale ale societății** [...]"

20. Prevederile relevante ale Convenției civile privind corupția, adoptată la Strasbourg la 4 noiembrie 1999 și ratificată de Republica Moldova prin Legea nr. 542 din 19 decembrie 2003, M.O. nr. 006/64, 2003, sunt următoarele:

„[Preambul] **Corupția reprezintă o amenințare gravă pentru preeminența dreptului, a democrației și drepturilor omului, echității și justiției sociale, împiedică dezvoltarea economică și pune în pericol funcționarea corectă și echitabilă a economiilor de piață** [...]"

ÎN DREPT

21. Din conținutul sesizării, Curtea observă că aceasta vizează, în esență, posibilitatea continuării exercitării mandatului de Prim-ministru de către o persoană care a condus un Guvern înlăturat de la guvernare pentru suspiciuni de corupție, odată ce exprimarea votului de neîncredere de către Parlament a fost generată de motive imputabile acesteia. De asemenea, se cere verificarea constituționalității desemnării în calitate de candidat pentru funcția de Prim-ministru a persoanei care a condus un Guvern demis printr-o moțiune de cenzură bazată pe suspiciuni de corupție și alte fapte conexe.

22. Astfel, sesizarea se referă la un ansamblu de elemente și principii cu valoare constituțională interconexate, precum statul de drept, buna funcționare a Guvernului, mandatul, integritatea, compatibilitatea și responsabilitatea membrilor acestuia, relațiile Președinte – Parlament – Guvern în contextul imperativului luptei împotriva corupției.

A. COMPETENȚA CURȚII

1. *Obiectul sesizării*

23. În conformitate cu decizia sa din 12 aprilie 2013 (a se vedea § 3 *supra*), Curtea a reținut că, în temeiul articolului 135 alin. (1) lit. b) din Constituție, articolului 4 alin. (1) lit. b) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și articolului 4 alin. (1) lit. b) din Codul jurisdicției constituționale, sesizarea privind interpretarea Constituției ține de competența Curții Constituționale.

24. De asemenea, Curtea reține că, în temeiul articolului 135 alin. (1) lit.a) din Constituție, articolului 4 alin. (1) lit. a) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și articolului 4 alin. (1) lit. a) din Codul jurisdicției constituționale, sesizarea privind controlul constituționalității decretelor Președintelui Republicii Moldova ține de competența Curții Constituționale.

25. Articolele 25 alin. (1) lit. g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și 38 alin. (1) lit. g) din Codul jurisdicției constituționale acordă deputaților dreptul de a sesiza Curtea Constituțională.

26. Curtea reține că a interpretat anterior articolele 98, 100 și 101 din Constituție prin Hotărârile nr. 18 din 27 aprilie 1999 cu privire la interpretarea unor prevederi din art. 101 din Constituția Republicii Moldova și nr. 16 din 24 aprilie 2000 cu privire la interpretarea unor prevederi din art.73, 82, 86, 94, 98, 100 și 101 din Constituția Republicii Moldova.

27. Curtea observă că aspectele abordate de către autorii sesizării nu au constituit anterior obiect de interpretare în instanța de contencios constituțional.

28. De asemenea, Curtea reține că, prin Legea nr. 1115-XIV din 5 iulie 2000, Parlamentul a revizuit Constituția Republicii Moldova, modificând, între altele, articolele 98, 100 și 101.

29. Curtea constată că autorii sesizării solicită interpretarea unor prevederi constituționale și controlul constituționalității a două decrete prezidențiale în lumina principiilor statului de drept (articolul 1 alin. (3) din Constituție).

30. Curtea relevă că, **de fiecare dată, când se cere verificarea constituționalității unor acte juridice concomitent cu interpretarea unor prevederi constituționale, verificarea constituționalității include interpretarea prevederilor în cauză în mod implicit.**

31. În aceste condiții și în temeiul articolului 6 alin. (2) din Codul jurisdicției constituționale, Curtea reține că, în prezenta cauză, solicitarea privind controlul constituționalității absoarbe solicitarea de interpretare a normelor constituționale.

2. Obiectul controlului constituționalității

32. Curtea reține că, prin art.135 alin.(1) lit.a), Constituția Republicii Moldova abilitază Curtea Constituțională cu controlul constituționalității tuturor actelor adoptate de Președinte, fără a face distincție între actele normative și cele individuale.

33. Pentru a elucida aspectele abordate în sesizare, Curtea va opera, în special, cu prevederile Preambulului, articolelor 1 alin. (3), 100, 101 alin. (2) și 106 din Constituție, cu jurisprudența sa anterioară, precum și cu principiile consacrate de dreptul internațional, utilizând toate metodele de interpretare legală.

34. Cele două probleme supuse Curții spre soluționare sunt interdependente. Având în vedere faptul că verificarea constituționalității menținerii în funcție a Prim-ministrului demis prin moțiune de cenzură pentru suspiciuni de corupție influențează raționamentul privind constituționalitatea actului de desemnare a candidatului pentru funcția de Prim-ministru, unele aspecte vor fi abordate în comun.

3. Concluzii

35. Curtea apreciază că sesizarea nu poate fi respinsă ca inadmisibilă și nu există nici un alt temei de sistare a procesului în conformitate cu prevederile articolului 60 din Codul jurisdicției constituționale. Curtea reține

că a fost sesizată legal și este competentă să hotărască asupra constituționalității Decretelor Președintelui Republicii Moldova nr. 534-VII din 8 martie 2013 și nr. 584-VII din 10 aprilie 2013. Prin urmare, Curtea va examina în continuare fondul sesizării.

B. FONDUL CAUZEI

I. PREȚINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 1 ALIN. (3) COMBINAT CU ARTICOLELE 100, 101 ALIN. (2) ȘI 106 DIN CONSTITUȚIE LA ADOPTAREA DECRETULUI PRIVIND DEMISIA GUVERNULUI, ÎN PARTEA CE ȚINE DE MENȚINEREA ÎN FUNCȚIE A PRIM-MINISTRULUI-DEMIS PRIN MOȚIUNE DE CENZURĂ (PENTRU SUSPICIUNI DE CORUPȚIE) DIN DATA DE 8 MARTIE 2013 PÂNĂ LA FORMAREA NOULUI GUVERN

36. Potrivit autorilor sesizării, Decretul Președintelui Republicii Moldova nr.534-XII din 8 martie 2013 a fost adoptat cu încălcarea articolului 1 alin. (3) din Constituție, potrivit căruia:

„Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate.”

37. De asemenea, în viziunea autorilor sesizării, la adoptarea actului contestat au fost încălcate și articolele 100, 101 alin. (2) și 106 din Constituție.

1. Argumentele autorilor sesizării

38. Potrivit autorilor sesizării, din întreaga reglementare constituțională reiese că Guvernul este constituit *intuitu personae*, având în vedere persoana Prim-ministrului. În acest context, Prim-ministrul poartă responsabilitate personală pentru funcționarea întregului Guvern.

39. În viziunea autorilor sesizării, retragerea încrederii Parlamentului pentru motive de corupție pune Prim-ministrul demis în situația de incompatibilitate politică și morală și, prin urmare, în imposibilitatea de a continua exercitarea funcției, motiv pentru care Președintele Republicii Moldova urmează să desemneze un Prim-ministru interimar din rândul membrilor Guvernului.

40. În acest context, autorii sesizării consideră că menținerea în funcție a Prim-ministrului unui Guvern demis prin moțiune de cenzură pentru motive de corupție este contrară principiilor statului de drept.

41. În același context și pentru aceleași motive, autorii sesizării consideră că este incompatibilă cu principiile statului de drept desemnarea unei astfel de persoane pentru funcția de Prim-ministru la formarea unui nou Guvern.

2. Argumentele autorităților

42. În viziunea Președintelui Republicii Moldova, prin prisma logicii juridice, dar și a unor exigențe de ordin moral, este inacceptabil ca, în cazul în care Parlamentul a exprimat vot de neîncredere întregii componente a Guvernului, Președintele Republicii Moldova să numească în locul Prim-ministrului un alt membru din același Guvern demis.

43. Potrivit opiniei scrise a Președintelui Republicii Moldova, învinuirile aduse în moțiunea de cenzură Guvernului în ansamblu și unor membri aparte nu periclitizează statutul de membru al Guvernului demis.

3. Aprecierea Curții

3.1. Principii fundamentale

3.1.1. Statul de drept

44. Curtea Europeană a Drepturilor Omului consideră că principiul statului de drept, menționat în preambulul Convenției, este „un element al patrimoniului spiritual comun al statelor membre ale Consiliului Europei” și se referă la Convenție în ansamblu. Acest principiu al statului de drept a fundamentat, în special, cerința stabilită de Curte de protecție adecvată împotriva ingerințelor arbitrare ale puterii publice (a se vedea, *inter alia*, Hotărârile CEDO *Engel și alții v. Olanda* din 8 iunie 1976, *Klass și alții v. Germania* 6 septembrie 1978, *Malone v. Regatul Unit* din 2 august 1984 etc.).

45. De asemenea, „statul de drept” este consacrat într-o serie de instrumente internaționale cu privire la drepturile omului și în alte documente care stabilesc standarde în materie.

46. Astfel, valorile statului de drept sunt consacrate în Preambulul Declarației Universale a Drepturilor Omului. Rezoluția Comisiei ONU pentru Drepturile Omului nr. 32/2005 privind democrația și statul de drept abordează elemente ale separației puterilor, supremației legii și egalității tuturor în fața legii. Acest document, *inter alia*:

„8. Reamintește că **interdependența dintre o democrație funcțională, instituții responsabile și puternice și statul de drept efectiv este esențială pentru un guvern legitim și eficient.** [...]

11. Reamintește faptul că democratizarea poate fi un proces fragil și că statul de drept și respectarea drepturilor omului sunt esențiale pentru stabilitatea societăților democratice; [...]

12. Reamintește că statele sunt garanți ai democrației, ai drepturilor omului și ai statului de drept și poartă responsabilitatea pentru punerea lor în aplicare pe deplin; [...]

14. Invită statele membre să facă eforturi continue pentru a consolida statul de drept și promovarea democrației prin: [...]

b) garantarea că **nici o instituție sau persoană publică sau privată nu este mai presus de lege**, asigurându-se că: [...]

(iii) **toți agenții guvernamentali, indiferent de pozițiile lor, sunt imediat și pe deplin trași la răspundere** pentru orice încălcare a legii pe care o comit; [...]

(vi) strategiile și măsurile anticorupție cuprinzătoare sunt în mod adecvat dezvoltate și aplicate pentru a menține independența și imparțialitatea sistemului judiciar, precum și pentru a asigura **responsabilizarea membrilor sistemelor judiciar, legislativ și executiv**. [...]"

47. Conceptul „statului de drept”, consacrat împreună cu democrația și drepturile omului în Preambulul Convenției Europene, reprezintă cei trei piloni ai Consiliului European, organizație internațională, al cărei membru este și Republica Moldova.

48. În Rezoluția Adunării Parlamentare a Consiliului European nr. 1594 (2007) privind „principiul statului de drept” se recunoaște că această noțiune este percepută de către statele europene ca fiind o valoare comună și un principiu fundamental pentru o mai mare unitate.

49. Uniunea Europeană, Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE) și statele lor membre și-au exprimat, de asemenea, angajamentul față de principiile „statului de drept”, democrației și drepturilor omului.

50. Astfel, în Decizia Consiliului Ministerial al OSCE nr. 7/08 privind consolidarea statului de drept în spațiul OSCE, statele participante la OSCE sunt invitate să-și onoreze obligațiile privind respectarea statului de drept, atât la nivel internațional, cât și național, inclusiv în toate aspectele legate de legislația lor, administrație și justiție. De asemenea, în același document, statele sunt încurajate să-și consolideze eforturile în vederea sporirii, *inter alia*, a **responsabilității instituțiilor de stat și a persoanelor oficiale, a respectării statului de drept în administrația publică**, precum și a **rolului curților constituționale ca instrument pentru asigurarea respectării în toate instituțiile de stat a principiilor statului de drept**, democrației și drepturilor omului.

51. În Uniunea Europeană, conceptul statului de drept este consacrat în Preambulul și articolul 2 din Tratatul privind Uniunea Europeană, potrivit căruia:

„Uniunea se întemeiază pe valorile respectării demnității umane, libertății, democrației, egalității, *statului de drept* și respectării drepturilor omului [...]”.

52. De asemenea, acest principiu apare ca o bază a acțiunii externe a Uniunii Europene, precum și în preambulul Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene. Referințe explicite la „statul de drept” pot fi găsite, printre altele, în jurisprudența Curții Europene de Justiție a Uniunii Europene/tratatele Uniunii Europene, precum și în criteriile de la Copenhaga din 1993 pentru aderarea la Uniunea Europeană.

53. Deși Republica Moldova nu este membru al Uniunii Europene, integrarea europeană a fost asumată ca prioritate națională prin **Programul de activitate al Guvernului „Integrarea europeană: libertate, democrație, bunăstare, 2011-2014”** și, deci, Republica Moldova urmează să asimileze principiile și valorile fundamentale ale Uniunii Europene.

54. Exigențele statului de drept presupun asigurarea legalității, securității juridice, interzicerea arbitrarului, accesul la justiție în fața instanțelor judecătorești independente și imparțiale, inclusiv controlul judiciar al actelor administrative, respectarea drepturilor omului, nediscriminarea și egalitatea în fața legii [*Raportul Comisiei de la Veneția privind statul de drept*, CDL-AD(2011)003rev, Strasbourg, 4 aprilie 2011, § 41].

55. În Preambulul său, Constituția Republicii Moldova face referință la **statul de drept** ca valoare supremă.

56. Curtea reține că principiul statului de drept, fiind consacrat în preambulul Constituției, vizează Constituția în integralitatea sa. Acest principiu fundamentează exigența unei protecții adecvate împotriva arbitrarului din partea puterii publice.

57. Derivând din textul Preambulului Constituției, principiul statului de drept este reluat în articolul 1 alin. (3) din Constituție.

58. În acest context, Curtea reține că **Preambulul are un rol-cheie în înțelegerea și aplicarea textului Constituției și poate fi invocat ca izvor de drept.**

59. Preambulul, aflat la originea textului constituțional, este acea parte a Constituției ce reflectă exact spiritul Legii Supreme. Astfel, Preambulul expune anumite clauze constituționale cu caracter imperativ, ce pot servi drept surse independente pentru normele care nu sunt neapărat reflectate expres în textul Constituției. Orice interpretare a Constituției urmează să fie operată pornind de la obiectivele originare ale Constituției, care sunt prevăzute în Preambul și din care derivă textul Constituției în sine. **În concluzie, atunci când există mai multe interpretări, opțiunea conformă Preambulului prevalează.**

3.1.2. Statul de drept și lupta împotriva corupției

60. Potrivit Indicelui Percepției Corupției (IPC), monitorizat de Transparency International, în anul 2012 Republica Moldova s-a plasat pe locul 94 din 176 țări incluse în clasamentul coruptibilității.

61. Curtea relevă că lupta împotriva corupției a fost declarat obiectiv național prin diverse angajamente internaționale și documente naționale, precum Strategia națională anticorupție pe anii 2011-2015 (aprobată prin Hotărârea Parlamentului nr. 154/2011) și Planul de acțiuni pentru anii 2012-2013 pentru implementarea acesteia (aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr. 12/2012), Strategia de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011-2016 (aprobată prin Legea nr. 231/2011) și Planul de acțiuni pentru implementarea acesteia (aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr. 6/2012), Legea nr. 90/2008 privind prevenirea și combaterea corupției, Strategia de consolidare instituțională a Centrului Național Anticorupție (aprobată prin Hotărârea Parlamentului nr. 232/2012).

62. Curtea reține următoarele: **corupția subminează democrația și statul de drept**, conduce la încălcarea drepturilor omului, subminează economia și erodează calitatea vieții. Prin urmare, **lupta împotriva corupției este parte integrantă a asigurării respectării statului de drept**.

3.1.3. Încrederea publicului în instituțiile fundamentale ale statului

63. Încrederea în instituții, în general, în personalități politice și publice semnifică așteptările cetățenilor ca acele persoane sau instituții să acționeze în beneficiul lor.

64. Încrederea în instituții este parte a „capitalului social” alături de încrederea generalizată (în semeni) și rețelele asociative în care sunt implicați indivizii.

65. Liantul numit „încredere în instituțiile statului” îi face pe cetățeni să se implice mai mult în sfera vieții publice. De asemenea, nivelul de încredere a publicului în instituții are efecte asupra dezvoltării economice a societății.

66. Deși are un grad foarte mare de relativitate, încrederea în unele instituții este semnificativ influențată de reprezentanții acestora.

67. Consolidarea încrederii în Parlament, Președinte și Guvern, ca instituții fundamentale ale statului ce simbolizează democrația, este în conexiune directă cu respectarea efectivă a principiului statului de drept.

3.1.4. Integritatea persoanelor aflate în funcții de conducere

68. În conformitate cu principiul fundamental al statului de drept, persoanele aflate în funcții de conducere trebuie să demonstreze că îndeplinesc standarde ridicate în materie de integritate. În plus, în cazul în care se constată neîndeplinirea condiției, ignorarea acestor constatări și numirea/menținerea în funcții de conducere a unor persoane asupra cărora planează dubii privind integritatea reprezintă o sfidare a statului de drept. Or, statul de drept are valoare constituțională, iar această valoare trebuie respectată pe deplin.

69. În același context, articolul 56 din Constituție prevede că:

„[...] **Cetățenii cărora le sînt încredințate funcții publice [...] răspund de îndeplinirea cu credință a obligațiilor ce le revin [...].**”

70. Astfel, responsabilitatea reprezintă o valoare consacrată de Constituție.

71. Curtea reține că răspunderea politică are la bază concepția statului de drept și democratic și se referă la răspunderea deținătorilor unui mandat politic. Prezumția de nevinovăție, prevăzută de articolul 21 din Constituție ca principiu într-un proces penal, este inaplicabilă răspunderii politice.

72. Curtea statuează, cu titlu de principiu, că **orice mandat politic trebuie să se bazeze pe încrederea cetățenilor și a reprezentanților acestora.**

73. Într-o democrație veritabilă, normalitatea constă în demisia imediată a persoanelor care și-au pierdut încrederea publică, fără a se ajunge la demitere.

74. Spre exemplu, Franța a dezvoltat o practică specială pentru aceste cazuri, supranumită Bérégovoy-Balladur, potrivit căreia acuzarea unui ministru (sau chiar a unui Prim-ministru) de săvârșirea unor fapte reprobabile, chiar și în lipsa unor documente judiciare, conduce la demisia sau înlăturarea imediată a acestuia din funcție (au fost atestate 11 astfel de cazuri pe parcursul celei de-a 5-a Republici). Urmând aceeași logică, în Germania, Președintele țării a demisionat pentru accesarea unui credit în condiții preferențiale, iar Ministrul Educației și Ministrul Apărării – pentru suspiciuni de plagiat. În mod similar, Președintele Ungariei a demisionat în urma unor acuzații de plagiat.

75. În același context, Curtea menționează poziția Comisiei Europene în privința unor situații similare din România, în care demnitarii suspectați de acte de corupție nu au fost înlăturați de la actul de guvernare:

„[...] Noul Guvern și-a reiterat obiectivul de a lupta împotriva corupției, însă în rândul noilor miniștri există două cazuri confirmate de persoane care sunt cercetate penal pentru fapte de corupție. În recomandările sale [...], Comisia și-a exprimat speranța că miniștrii vor da un exemplu în ceea ce privește respectarea aspectelor legate de integritate: același lucru este așteptat și în ceea ce privește acuzațiile de corupție. **Este esențial pentru credibilitatea unui guvern ca persoanele care îndeplinesc funcții ministeriale să se bucure de încrederea publicului, de exemplu,**

prin prezentarea demisiei atunci când există împotriva lor un raport [...] în materie de integritate.”. [Raportul Comisiei Europene către Parlamentul European și Consiliu privind progresele înregistrate de România în cadrul Mecanismului de cooperare și de verificare, COM(2013)47, Bruxelles, 30 ianuarie 2013]

76. Curtea reține, *mutatis mutandis*, raționând *a contrario*, că asemenea situații în care persoane înlăturate de la actul de guvernare pentru motive de corupție ar fi numite din nou în înalte funcții de conducere ale statului, **la intervale scurte de timp, fără a fi demonstrată netemeinicia acuzațiilor care au determinat demiterea**, sunt nu doar reprobabile, ci chiar inadmisibile. În acest context, **este contrară principiilor statului de drept numirea în funcții de conducere a persoanelor asupra cărora planează dubii de integritate sau care au fost demise pentru motive de corupție.**

3.2. Efectele moțiunii de cenzură

77. Moțiunile de cenzură produc atât efecte juridice, cât și efecte politice (retragerea încrederii executivului având asemenea consecințe), fiind acte juridice. Dacă moțiunea de cenzură este adoptată, premierul înaintează imediat demisia Guvernului către șeful statului.

78. În unele state, precum Spania, Germania, Belgia, Polonia și Israel, inițiatorii moțiunii trebuie să propună șefului statului un candidat pe care îl doresc numit șef al Guvernului în locul celui demis (moțiune de cenzură constructivă).

79. Prin adoptarea moțiunii de cenzură, mandatul de încredere acordat de Parlament încetează, iar executivul este demis. Rezultă că mandatul de încredere are nu numai semnificația investirii, pe baza sa, a executivului, dar și a necesității ca, pe toată durata misiunii sale, acesta să se bucure de sprijinul majorității parlamentare, prin votul căreia s-a format. Atunci când acest sprijin, și deci încrederea pe care o presupune, nu mai există, adoptarea moțiunii de cenzură creează posibilitatea ca, prin formarea unui nou executiv, echilibrul dintre puterea legislativă și cea executivă să fie restabilit. Astfel, moțiunea de cenzură este instrumentul juridic prin care Parlamentul poate retrage încrederea acordată executivului.

3.3. Concluzii generale

80. În lumina celor expuse, Curtea reține, cu valoare de principiu, că **statul de drept nu este o ficțiune, care are doar natură declarativă. Funcționarea statului de drept trebuie să se manifeste prin acțiuni practice.**

81. Curtea reține că, în respectarea principiului constituțional al statului de drept și în considerarea interesului general al cetățenilor, este imperativă luarea măsurilor necesare pentru asigurarea aplicării rapide a suspendării

sau demisionării miniștrilor și altor demnitari de rang înalt care fac obiectul unor dubii rezonabile în materie de integritate.

3.4. Aplicarea principiilor enunțate la prezenta cauză

82. Adoptarea la 5 martie 2013 a moțiunii de cenzură, prin care a fost demis Guvernul, a avut loc pe fundalul izbucnirii unor scandaluri răsunătoare de corupție cu implicarea unor membri ai Guvernului și a altor funcționari guvernamentali.

83. Curtea observă că, în motivarea moțiunii de cenzură, *inter alia*, se arată:

„În ultima perioadă de timp Guvernul Republicii Moldova a devenit centrul unor scandaluri de corupție. [...]

Mulți membri ai Executivului sunt implicați în scheme criminale și coruptibile, care au prejudiciat bugetul statului. [...]

Unii membri ai Executivului deja au statut de bănuit sau învinuit în cadrul proceselor penale pornite. [...]

În majoritatea domeniilor gestionate de către Guvern au fost implementate scheme de corupție. Pot fi menționate domeniile sănătății, finanțelor publice, administrării fiscale și vamale, achizițiilor publice, administrării patrimoniului statului, culturii, transportului și infrastructurii drumurilor etc. [...]

Actele de corupție, dosarele penale pe elemente de depășire a atribuțiilor de serviciu, conținutul convorbirilor telefonice ale demnitarilor din Guvern etc. au demonstrat clar și evident pentru întreaga societate că actualul Guvern a devenit unul corupt, captiv, șantajabil, care acționează împotriva intereselor țării. [...]

Din cauza deciziilor și acțiunilor coruptibile ale Guvernului este subminată stabilitatea economică și socială a țării, iar democrația și legalitatea este substituită prin „comanda la telefon” și interesele personale. [...]

Guvernul s-a asimilat cu corupția. [...]

Au fost ratate toate obiectivele în plan intern și extern. [...]

Corupția Guvernului a substituit democrația, legalitatea, integrarea europeană și a pus în pericol viitorul țării și al poporului Republicii Moldova. [...]

Guvernul a pierdut și dreptul moral de a realiza politica internă și externă a statului și a exercita conducerea generală a administrației publice. [...]

84. În hotărârile sale anterioare (Hotărârea nr. 16 din 24.04.2000 cu privire la interpretarea unor prevederi din art. 73, 82, 86, 94, 98, 100 și 101 din Constituția Republicii Moldova și Hotărârea nr.18 din 27.04.1999 cu privire la interpretarea unor prevederi din art.101 din Constituția Republicii

Moldova), referindu-se la răspunderea personală pe care o poartă un Prim-ministru pentru Guvernul pe care îl conduce, Curtea a specificat:

„[...] deși votul de încredere se acordă întregii liste a Guvernului și deși investitura se face în bloc, și nu pentru fiecare membru al Guvernului în parte, **pentru Prim-ministru acordarea încrederii comportă un caracter special**, deoarece el este cel care, în calitate de candidat la această funcție, a solicitat pentru Guvern votul de încredere și a reușit să-l obțină potrivit dispozițiilor constituționale. În ultimă instanță, **componența Guvernului este expresia încrederii pe care Parlamentul o acordă candidatului la funcția de Prim-ministru.**”

85. Curtea menționează că, deși Guvernul și-a declarat obiectivul de a lupta împotriva corupției, potrivit Moțiunii de cenzură adoptate de către Parlament, în rândul miniștrilor și altor demnitari există cazuri atestate de persoane care sunt cercetate penal pentru fapte de corupție.

86. Curtea reține că faptele descrise în Moțiunea de cenzură, aprobată prin Hotărâre a Parlamentului, sunt confirmate prin informații aflate în domeniul public și scurse/publicate în mass-media, precum și prin cele obținute de la organele de urmărire penală.

87. Curtea pornește de la prezumția că Parlamentul, adoptând Moțiunea de cenzură, a acționat cu un înalt grad de responsabilitate, caracteristic organului reprezentativ suprem al poporului.

88. În același timp, este un fapt constatat că acuzațiile de corupție nu au condus nici la demisia, nici la inițiativa Prim-ministrului de suspendare/demitere din funcție a miniștrilor și altor demnitari vizați. Din contra, Curtea și întreaga societate a asistat la tentative de obstrucționare a activității organelor de urmărire penală, precum solicitarea demisiei directorului Centrului Național Anticorupție sau impunerea interdicției de a asista la ședințele Guvernului.

89. În lumina celor enunțate mai sus, Curtea consideră că menținerea unui Prim-ministru-demis pentru acte reprobabile constituie o sfidare a principiilor statului de drept și a principiilor referitoare la integritate și pune în pericol stabilitatea instituțiilor democratice. În opinia Curții, este inadmisibil ca o hotărâre a Parlamentului prin care s-a exprimat votul de neîncredere în privința unui Guvern în frunte cu Prim-ministrul său pentru acte de corupție să fie desconsiderată și ignorată, **cel puțin atât timp cât nu s-a adus proba contrarie și nu s-a dovedit netemeinicia suspiciunilor.**

90. În vederea celor exprimate mai sus, Curtea reiterează, cu titlu de principiu, constatările Comisiei Europene (a se vedea § 75, *supra*), potrivit cărora **este esențial pentru credibilitatea unui Guvern ca persoanele care îndeplinesc funcții ministeriale să se bucure de încrederea publicului, de exemplu, prin prezentarea demisiei atunci când există împotriva lor suspiciuni în materie de integritate.**

91. Curtea reține că un Prim-ministru care a tolerat în componența Guvernului miniștri suspectați de corupție, în privința cărora a fost inițiată

urmărirea penală, **manifestă o sfidare a principiilor statului de drept și denotă o lipsă evidentă de integritate, devenind în acest mod incompatibil cu funcția deținută.**

92. Curtea reține că menținerea în funcția de Prim-ministru a unei persoane care a condus un Guvern înlăturat de la actul de guvernare pentru suspiciuni de acte de corupție prejudiciază iremediabil funcția de control a Parlamentului în calitatea sa de organ suprem al puterii de stat.

93. Totodată, având în vedere faptul că Guvernul asigură realizarea politicii interne și externe a statului și exercită conducerea generală a administrației publice [articolul 96 alin. (1) din Constituție], menținerea în componența Guvernului a unor persoane în privința cărora există dubii serioase de integritate decredibilizează actul de guvernare în general, atât pe plan intern, cât și pe plan extern, și subminează capacitatea Guvernului de realizare a actului de guvernare și de dialog cu partenerii externi.

94. Potrivit articolului 101 alin. (2) din Constituție:

„În cazul **imposibilității** Prim-ministrului de a-și exercita atribuțiile sau în cazul decesului acestuia, Președintele Republicii Moldova va desemna un **alt membru al Guvernului ca Prim-ministru interimar până la formarea noului Guvern.**

Interimatul pe perioada imposibilității exercitării atribuțiilor încetează, dacă Prim-ministrul își reia activitatea în Guvern.”

95. Constituția conține norme care prevăd **imposibilitatea temporară** sau **definitivă** de a continua exercitarea unui mandat sau a unei funcții de cel mai înalt rang. În dreptul constituțional, cazurile de imposibilitate a exercitării mandatului vizează, în sens larg, șeful statului, candidații la președinție, deputații, Guvernul.

96. Constituția nu precizează care sunt ipotezele în care imposibilitatea poate interveni.

97. Din conținutul articolului 101 alin. (2) din Constituție rezultă cu claritate că Legea Supremă face distincție între două situații distincte de imposibilitate a exercitării mandatului de Prim-ministru:

(a) **imposibilitate temporară**, caz în care Prim-ministrul își poate relua activitatea în Guvern;

(b) **imposibilitate definitivă** (alta decât decesul), situație în care Prim-ministrul-demis nu-și mai poate relua activitatea în Guvern „**până la formarea noului Guvern**”.

98. În mod logic, **imposibilitatea definitivă** a exercitării funcției de Prim-ministru este generată de orice **circumstanță incompatibilă cu continuarea exercitării funcției**, alta decât decesul.

99. Având în vedere cele constatate la §§ 85-93 *supra*, Curtea consideră că Prim-ministrul unui Guvern demis prin moțiune de cenzură pentru suspiciuni de corupție este **incompatibil** cu exercitarea funcției și se află în **imposibilitate definitivă** de a continua exercitarea mandatului.

100. Prin urmare, în cazul demiterii Guvernului prin moțiuni de cenzură pentru suspiciuni de corupție, Președintele Republicii Moldova, în conformitate cu articolul 101 alin. (2) din Constituție, are obligația constituțională de a desemna, **concomitent cu acceptarea demisiei Guvernului**, un Prim-ministru interimar din rândul membrilor Guvernului, **integritatea cărora nu a fost afectată.**

101. În lumina celor expuse, Curtea consideră că menținerea în funcție a unui Prim-ministru demisionat în urma exprimării votului de neîncredere pentru acte de corupție în cadrul Guvernului este contrară principiului statului de drept, consacrat de articolul 1 alin. (3) din Constituție, precum și articolului 101 alin.(2) din Constituție.

102. Curtea reține că articolele Decretului Președintelui Republicii Moldova nr. 534-VII din 8 martie 2013 aparent nu contravin reglementărilor articolului 103 alin. (2) din Constituție. În același timp, lipsa unor dispoziții în Decretul nr. 534-VII din 8 martie 2013 referitoare la desemnarea Prim-ministrului interimar constituie o omisiune. Curtea constată că această omisiune a survenit ca rezultat al aplicării prevederilor articolului 103 alin.(2) din Constituție, fără a fi corelate cu prevederile articolelor 1 alin. (3) și 101 alin. (2). Având în vedere faptul că Decretul nr. 534 a fost emis până la interpretarea actuală a normelor constituționale în cauză, Curtea nu consideră necesară invalidarea Decretului pentru motivul omisiunii constatate. Astfel, pentru corectarea omisiunii date, **Președintele urmează să desemneze un Prim-ministru interimar**, în conformitate cu prevederile articolelor 1 alin. (3), 101 alin. (2) și 103 alin. (2) din Constituție, așa cum au fost interpretate de Curte în prezenta cauză.

103. În partea ce ține de desemnarea Prim-ministrului interimar, Curtea reține că interimatul reprezintă o situație tranzitorie menită să asigure prompt continuitatea activității Guvernului la administrarea treburilor publice. Având în vedere ansamblul atribuțiilor Președintelui în sfera puterii executive, dar și ținând cont de faptul că Guvernul este rezultatul votului de învestitură acordat de Parlament, **Președintele nu este obligat să consulte fracțiunile parlamentare la desemnarea Prim-ministrului interimar.**

104. Pe de altă parte, nimic nu interzice ca Președintele să consulte opinia acestora în privința opțiunii pentru unul sau alt membru al Guvernului pentru a fi desemnat Prim-ministru interimar.

105. Curtea reține că în cadrul Guvernului Prim-ministrul se poziționează ca *Primus inter pares*, deoarece, în conformitate cu articolul 101 alin. (1) din Constituție, el este cel ce conduce Guvernul și coordonează activitatea membrilor acestuia, respectând atribuțiile ce le revin. În același context, Curtea relevă că, deși norma articolului 101 alin.(2) din Constituție nu specifică pe care dintre membrii Guvernului demis Președintele Republicii

urmează să-l desemneze în calitate de Prim-ministru interimar, articolul 97 din Constituție prevede următoarea structură a Guvernului:

„Guvernul este alcătuit din Prim-ministru, prim-viceprim-ministru, viceprim-miniștri, miniștri și alți membri stabiliți prin lege organică.”

106. Structura Guvernului, prevăzută în Constituție, reflectă ordinea ierarhică a responsabilității politice pe care o poartă membrii Guvernului. Prin urmare, Președintele Republicii Moldova urmează să țină cont de această ordine ierarhică a responsabilității politice la desemnarea Prim-ministrului interimar.

II. PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 1 ALIN. (3) DIN CONSTITUȚIE LA ADOPTAREA DECRETULUI PRIVIND DESEMNAREA CANDIDATULUI PENTRU FUNCȚIA DE PRIM-MINISTRU

107. Potrivit autorilor sesizării, Decretul Președintelui Republicii Moldova nr. 584-VII din 10 aprilie 2013 a fost adoptat cu încălcarea articolului 1 alin. (3) din Constituție, potrivit căruia:

„Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate.”

1. Argumentele autorilor sesizării

108. În același context și pentru aceleași motive (a se vedea §§ 38-41, *supra*), autorii sesizării consideră că este incompatibilă cu principiile statului de drept desemnarea unei astfel de persoane pentru funcția de Prim-ministru la formarea unui nou Guvern.

2. Argumentele autorităților

109. Potrivit reprezentanților Președintelui, Parlamentului și Guvernului, poate fi împiedicată să accedă într-o funcție publică doar o persoană care are o interdicție judiciară, adoptată în cadrul unui proces penal.

3. Aprecierea Curții

110. În lumina celor constatate la §§ 85-93 *supra*, Curtea reține că propunerea pentru funcția de Prim-ministru a unei persoane care a condus un Guvern înlăturat de la actul de guvernare pentru suspiciuni de acte de corupție prejudiază iremediabil funcția de control a Parlamentului în calitatea sa de organ suprem al puterii de stat.

111. De asemenea, aceasta subminează încrederea publicului privind capacitatea statului de a combate efectiv corupția.

112. Totodată, având în vedere faptul că Guvernul asigură realizarea politicii interne și externe a statului și exercită conducerea generală a administrației publice (articolul 96 alin. (1) din Constituție), desemnarea unei persoane în privința căreia există dubii serioase de integritate decredibilizează actul de guvernare în general, atât pe plan intern, cât și pe plan extern, și subminează capacitatea Guvernului de realizare a actului de guvernare și de dialog cu partenerii externi.

113. În lumina celor expuse și ținând cont de constatările de la paragrafele §§ 85-93 *supra*, Curtea reiterează că un Prim-ministru al unui Guvern demis prin moțiune de cenzură pentru suspiciuni de corupție, manifestând astfel o sfidare a principiilor statului de drept și dând dovadă de lipsă de integritate, a devenit în acest mod incompatibil cu exercitarea unor funcții publice de rang înalt.

114. Prin urmare, desemnarea unei astfel de persoane pentru funcția de Prim-ministru este contrară principiilor statului de drept [articolul 1 alin. (3) din Constituție]. În consecință, Decretul Președintelui Republicii Moldova nr.584 din 10 aprilie 2013 este **neconstituțional**.

115. În același timp, instituind un grad înalt de responsabilizare a înalților demnitari de stat, Curtea atenționează că, în repetate rânduri, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat utilizarea organelor de urmărire penală, a justiției și a mass-media în scopuri de răfuială pe motive politice sau economice (a se vedea, *inter alia*, Hotărârile *Șarban v. Moldova* din 4 octombrie 2005, *Becciev v. Moldova* din 4 octombrie 2005, *Cebotari v. Moldova* din 13 noiembrie 2007, *Mușuc v. Moldova* din 6 noiembrie 2007, *Megadat.com v. Moldova* din 8 aprilie 2008, *Dacia v. Moldova* din 18 martie 2008, *Petrenco v. Moldova* din 30 martie 2010). În acest sens, este relevantă și Declarația Parlamentului Republicii Moldova cu privire la starea justiției în Republica Moldova și la acțiunile necesare îmbunătățirii situației în domeniul justiției, adoptată prin Hotărârea Parlamentului nr.53 din 30 octombrie 2009, care conține constatări similare.

116. Având în vedere aceste aspecte, precum și consecințele devastatoare asupra reputației și imaginii publice, pe care le poate provoca atragerea la urmărire penală sau supunerea unor atacuri mediatice la comandă, Curtea avertizează asupra inadmisibilității utilizării ilegale a instituțiilor de drept și de presă în scopuri politice. Din aceste considerente, Curtea își rezervă dreptul de a examina în ultimă instanță și cu mare atenție toate actele date în competența sa prin articolul 135 din Constituție, ce vizează înlăturarea din/numirea în funcții publice a persoanelor suspectate de acte de corupție.

117. Reiterând faptul că prezumția de nevinovăție, prevăzută de articolul 21 din Constituție ca principiu într-un proces penal, este inaplicabilă

răspunderii politice, Curtea atrage atenția asupra faptului că niciuna din constatările sale de mai sus nu poate avea nici un impact în cadrul unor eventuale procese penale.

Din aceste motive, în temeiul articolelor 140 din Constituție, 26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 6, 61, 62 lit.a) și 68 din Codul jurisdicției constituționale, în unanimitate, Curtea Constituțională

HOTĂRĂȘTE:

1. *Se recunoaște constituțional* Decretul Președintelui Republicii Moldova nr. 534-VII din 8 martie 2013 privind demisia Guvernului.
2. *Se declară neconstituțional* Decretul Președintelui Republicii Moldova nr. 584-VII din 10 aprilie 2013 privind desemnarea candidatului pentru funcția de Prim-ministru.
3. În sensul articolelor 1 alin. (3), 101 alin. (2) și 103 alin. (2) din Constituție:
 - Prim-ministrul unui Guvern demis prin moțiune de cenzură pentru suspiciuni de corupție se află în *imposibilitate de a-și exercita atribuțiile*;
 - În cazul demiterii Guvernului prin moțiune de cenzură pentru suspiciuni de corupție, *Președintele Republicii Moldova are obligația constituțională de a desemna un Prim-ministru interimar* dintre membrii Guvernului, integritatea cărora nu a fost afectată;
 - Președintele Republicii Moldova *nu este obligat* să consulte fracțiunile parlamentare la desemnarea Prim-ministrului interimar.
4. Prezenta hotărâre este definitivă, nu poate fi supusă nici unei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Alexandru TĂNASE

*Chișinău, 22 aprilie 2013
HCC nr. 4
Dosarul nr. 10a/2013*